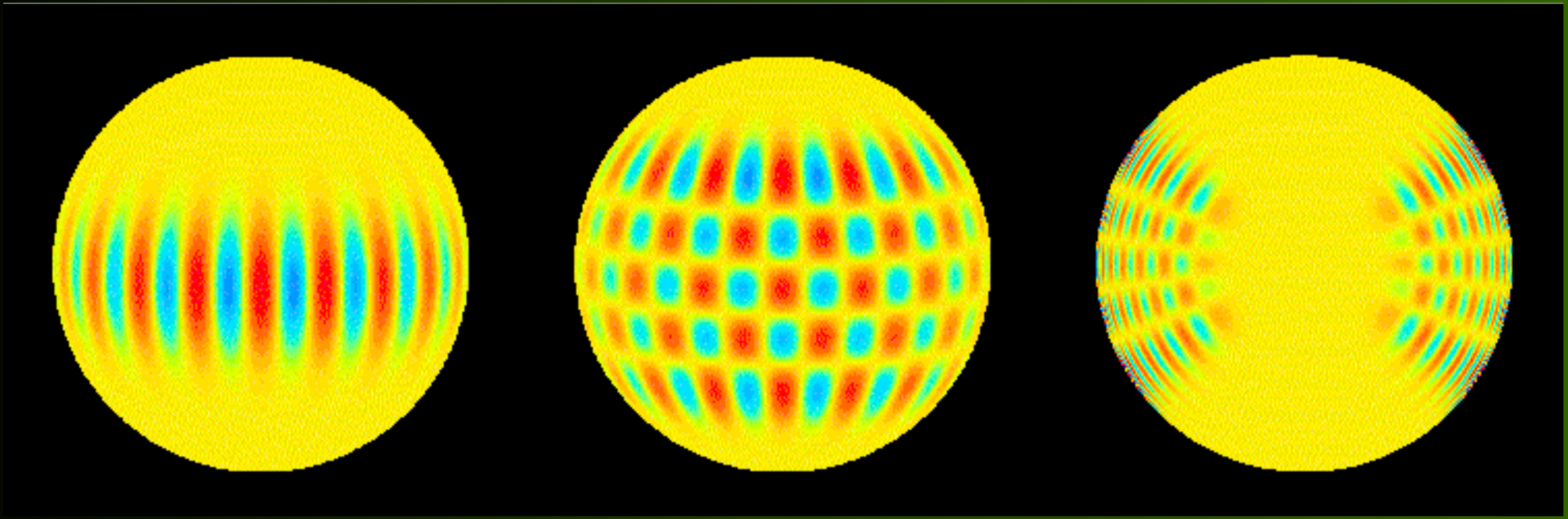

PULSACJE GWIAZDOWE

semestr zimowy 2019/2020

Jadwiga Daszyńska-Daszkiewicz

OPIS ZABURZEŃ

Dany układ możemy opisać na dwa sposoby:

1. podając jego stan w danym punkcie przestrzeni,
2. opisując zachowanie się danego elementu masy.

Są to odpowiednio opisy Eulera i Lagrange'a .

Opisom tym odpowiadają różne pochodne czasowe:

$\partial/\partial t$ – pochodna Eulera, widziana przez stacjonarnego obserwatora

d/dt – pochodna Lagrange'a (Stoksa, materiałowa), śledzimy ruch

Zachodzi między nimi następujący związek:

$$d/dt = \partial/\partial t + \mathbf{v}\cdot\nabla$$

gdzie $\mathbf{v} = d\mathbf{r}/dt$

Zaburzenie Eulera - zaburzenie w ustalonym miejscu

$$f'(\mathbf{r},t) = f(\mathbf{r},t) - f_0(\mathbf{r})$$

Zaburzenie Lagrange'a - zaburzenie w danym elemencie

$$\delta f(\mathbf{r}_0,t) = f(\mathbf{r},t) - f_0(\mathbf{r}_0)$$

Związek miedzy zmiennymi Eulera i Lagrange'a

$$\delta f = f' + [\ f_0(\mathbf{r}) - f_0(\mathbf{r}_0)\ ]$$

$$\Downarrow$$

$$\delta f = f' + \boldsymbol{\xi} \cdot \nabla f_0(\mathbf{r})$$

gdzie $\boldsymbol{\xi} \equiv \mathbf{r} - \mathbf{r}_0$

podstawowe zasady komutacji:

1. **’ komutuje z ∂ /∂t oraz ∇**

2. **δ komutuje z d/dt**

Związek między prędkością v, a przesunięciem ξ w przypadku opisu Lagrange'a i Eulera

Jeśli stan niezaburzony jest statyczny ($v_0=0$), to otrzymamy

$$\delta v = v' = \partial\xi/\partial t = d\xi/dt$$

samą prędkość przepływu traktujemy jako wielkość I-go rzędu

Dowolne przesunięcie elementu masy

$$\xi = \sum_{nlm} \xi_{\mathrm{nlm}}$$

W teorii liniowej zakładamy, że mody nie oddziałują ze sobą i każdy mod możemy badać osobno.

Analiza modów normalnych.

Przesunięcie elementu masy dla pojedynczego modu w układzie współrotującym (przybliżenie zerowej rotacji !)

$$\xi_{nlm} = \xi_r \mathbf{e_r} + \xi_h$$

$$\xi_r = r\, y_{nlm}(r)\, Y_\ell^m(\theta, \varphi)\, \exp(-i\omega_{n\ell m} t)$$

$$\xi_h = z_{nlm}(r) \nabla_H Y_\ell^m(\theta, \varphi)\, \exp(-i\omega_{n\ell m} t)$$

$y_{nlm}(r)$, $z_{nlm}(r)$ – funkcje własne

Przesunięcie elementu masy dla pojedynczego modu w układzie współrotującym

$$\xi_{nlm} = r\,[\,y_{nlm}(r)\,Y_{\ell}^{m}(\theta,\varphi)\,e_r + z_{nlm}(r)\,\nabla_H Y_{\ell}^{m}(\theta,\varphi)\,]\,\exp(-i\omega_{n\ell m}t)$$

n odpowiada liczbie węzłów spełniających równanie

$$y_{nlm}(r_i)=0,\quad i=1,2,\ldots,n \quad \text{dla } r\neq 0$$

Składowe przesunięcia Lagrange'a

$$\xi_r = \delta r$$

$$\xi_\theta = r\delta\theta$$

$$\xi_\varphi = r \sin\theta\delta\varphi$$

W układzie współrotującym

$$\delta r''(r'',\theta'',\phi'',t) = r'' y_{n\ell m}(r'') Y_\ell^m(\theta'',\phi'') \mathrm{exp}(\mathrm{i}\omega_{n\ell m} t),$$

$$\delta\theta''(r'',\theta'',\phi'',t) = z_{n\ell m}(r'') \frac{\partial}{\partial\theta''} Y_\ell^m(\theta'',\phi'') \mathrm{exp}(\mathrm{i}\omega_{n\ell m} t),$$

$$\delta\phi''(r'',\theta'',\phi'',t) = \frac{z_{n\ell m}(r'')}{\sin^2\theta''} \frac{\partial}{\partial\phi''} Y_\ell^m(\theta'',\phi'') \mathrm{exp}(\mathrm{i}\omega_{n\ell m} t),$$

W układzie nieruchomym

$$\delta r'(r',\theta',\phi',t) = r' y_{n\ell m}(r') Y_\ell^m(\theta',\phi'-\Omega t)\exp(\mathrm{i}\omega_{n\ell m}t),$$

$$\delta\theta'(r',\theta',\phi',t) = z_{n\ell m}(r')\frac{\partial}{\partial\theta'} Y_\ell^m(\theta',\phi'-\Omega t)\exp(\mathrm{i}\omega_{n\ell m}t),$$

$$\delta\phi'(r',\theta',\phi',t) = \frac{z_{n\ell m}(r')}{\sin^2\theta'}\frac{\partial}{\partial\phi'} Y_\ell^m(\theta',\phi'-\Omega t)\exp(\mathrm{i}\omega_{n\ell m}t).$$

W układzie obserwatora

$$\delta\theta = \frac{\partial\theta}{\partial\theta'}\delta\theta' + \frac{\partial\theta}{\partial\phi'}\delta\phi',$$

$$\delta\phi = \frac{\partial\phi}{\partial\theta'}\delta\theta' + \frac{\partial\phi}{\partial\phi'}\delta\phi',$$

$$\frac{\partial}{\partial\theta'} = \frac{\partial\theta}{\partial\theta'}\frac{\partial}{\partial\theta} + \frac{\partial\phi}{\partial\theta'}\frac{\partial}{\partial\phi},$$

$$\frac{\partial}{\partial\phi'} = \frac{\partial\theta}{\partial\phi'}\frac{\partial}{\partial\theta} + \frac{\partial\phi}{\partial\phi'}\frac{\partial}{\partial\phi},$$

$$\sin\theta' = N(\theta,\phi)\sin\theta.$$

W układzie obserwatora

$$\delta r(r,\theta,\phi,t) = r y_{n\ell m}(r) \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell mk}(i) Y_\ell^k(\theta,\phi) \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t),$$

$$\delta\theta(r,\theta,\phi,t) = z_{n\ell m}(r)\left[\left(\frac{\partial\theta}{\partial\theta'}\right)^2 \frac{\partial}{\partial\theta} + \frac{\partial\theta}{\partial\theta'}\frac{\partial\phi}{\partial\theta'}\frac{\partial}{\partial\phi}\right] \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell mk}(i) Y_\ell^k(\theta,\phi) \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t)$$

$$+ \frac{z_{n\ell m}(r)}{\sin^2\theta\ N^2(\theta,\phi)}\left[\left(\frac{\partial\theta}{\partial\phi'}\right)^2 \frac{\partial}{\partial\theta} + \frac{\partial\theta}{\partial\phi'}\frac{\partial\phi}{\partial\phi'}\frac{\partial}{\partial\phi}\right] \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell mk}(i) Y_\ell^k(\theta,\phi) \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t),$$

$$\delta\phi(r,\theta,\phi,t) = z_{n\ell m}(r)\left[\frac{\partial\theta}{\partial\theta'}\frac{\partial\phi}{\partial\theta'}\frac{\partial}{\partial\theta} + \left(\frac{\partial\phi}{\partial\theta'}\right)^2 \frac{\partial}{\partial\phi}\right] \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell mk}(i) Y_\ell^k(\theta,\phi) \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t)$$

$$+ \frac{z_{n\ell m}(r)}{\sin^2\theta\ N^2(\theta,\phi)}\left[\frac{\partial\theta}{\partial\phi'}\frac{\partial\phi}{\partial\phi'}\frac{\partial}{\partial\theta} + \left(\frac{\partial\phi}{\partial\phi'}\right)^2 \frac{\partial}{\partial\phi}\right] \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell mk}(i) Y_\ell^k(\theta,\phi) \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t).$$

Ponieważ grupa obrotów wokół kątów Eulera jest ortonormalna zachodzą następujące relacje:

$$\left(\frac{\partial\theta}{\partial\theta'}\right)^2 + \frac{1}{\sin^2\theta\ N^2(\theta,\phi)}\left(\frac{\partial\theta}{\partial\phi'}\right)^2 = 1,$$

$$\left(\frac{\partial\phi}{\partial\theta'}\right)^2 + \frac{1}{\sin^2\theta\ N^2(\theta,\phi)}\left(\frac{\partial\phi}{\partial\phi'}\right)^2 = \frac{1}{\sin^2\theta},$$

$$\frac{\partial\theta}{\partial\theta'}\frac{\partial\phi}{\partial\theta'} + \frac{1}{\sin^2\theta\ N^2(\theta,\phi)}\frac{\partial\theta}{\partial\phi'}\frac{\partial\phi}{\partial\phi'} = 0.$$

W układzie obserwatora

$$\delta r(r,\theta,\phi,t) = r y_{n\ell m}(r) \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell m k}(i) Y_\ell^k(\theta,\phi) \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t),$$

$$\delta\theta(r,\theta,\phi,t) = z_{n\ell m}(r) \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell m k}(i) \frac{\partial Y_\ell^k(\theta,\phi)}{\partial\theta} \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t),$$

$$\delta\phi(r,\theta,\phi,t) = \frac{z_{n\ell m}(r)}{\sin^2\theta} \sum_{k=-\ell}^{\ell} d_{\ell m k}(i) \frac{\partial Y_\ell^k(\theta,\phi)}{\partial\phi} \exp(\mathrm{i}(\omega_{n\ell m} - m\Omega)t).$$

W przypadku radialnych pulsacji adiabatycznych zlinearyzowane równania możemy zapisać jako $L_{ad}[\xi]=\omega^2\xi$, co wraz z warunkami brzegowymi stanowi zagadnienie typu Sturma-Liouville'a.

L - operator liniowy, w którym funkcje skalarne, występujące jako współczynniki, są niezależne od t, θ i φ.

Czasami zapisujemy $L_{ad}[\xi]=0$

W zagadnieniu typu S-L spełnione są twierdzenia:

1. Istnieje nieskończona liczba wartości własnych ω_n^2.

2. ω_n^2 są rzeczywiste i można je uporządkować następująco:
$\omega_0^2 < \omega_1^2 < \ldots$, gdzie $\omega_n^2 \to \infty$ dla $n \to \infty$.

3. Funkcja własna y_0 związana z najniższą częstotliwością , ω_0^2, nie posiada węzłów w przedziale $0<r<R$ (mod fundamentalny). Dla $n>0$ funkcja własna y_n ma n węzłów (n-ty overton).

4. Znormalizowane funkcje własne y_n tworzą układ zupełny i spełniają relacje ortonormalności.

W przypadku pulsacji nieradialnych nie mamy już zagadnienia typu Sturma-Liouvilla.

Równianie $L[\xi_r]=0$ staje się biliniowe w ω_n^2 i ω_n^{-2} i w granicach $\omega_n^2 \rightarrow \infty$ lub $\omega_n^2 \rightarrow 0$ dąży do równanie typu S-L.

W przypadku modów nieradialnych mamy dwa rozwiązania:

$\omega_1^2 < \omega_2^2 < \omega_3^2 < \ldots$ **mody ciśnieniowe**

$0 < 1/\omega_1^2 < 1/\omega_2^2 < 1/\omega_3^2 < \ldots$ **mody grawitacyjne**

ν vs. ℓ dla modelu Słońca

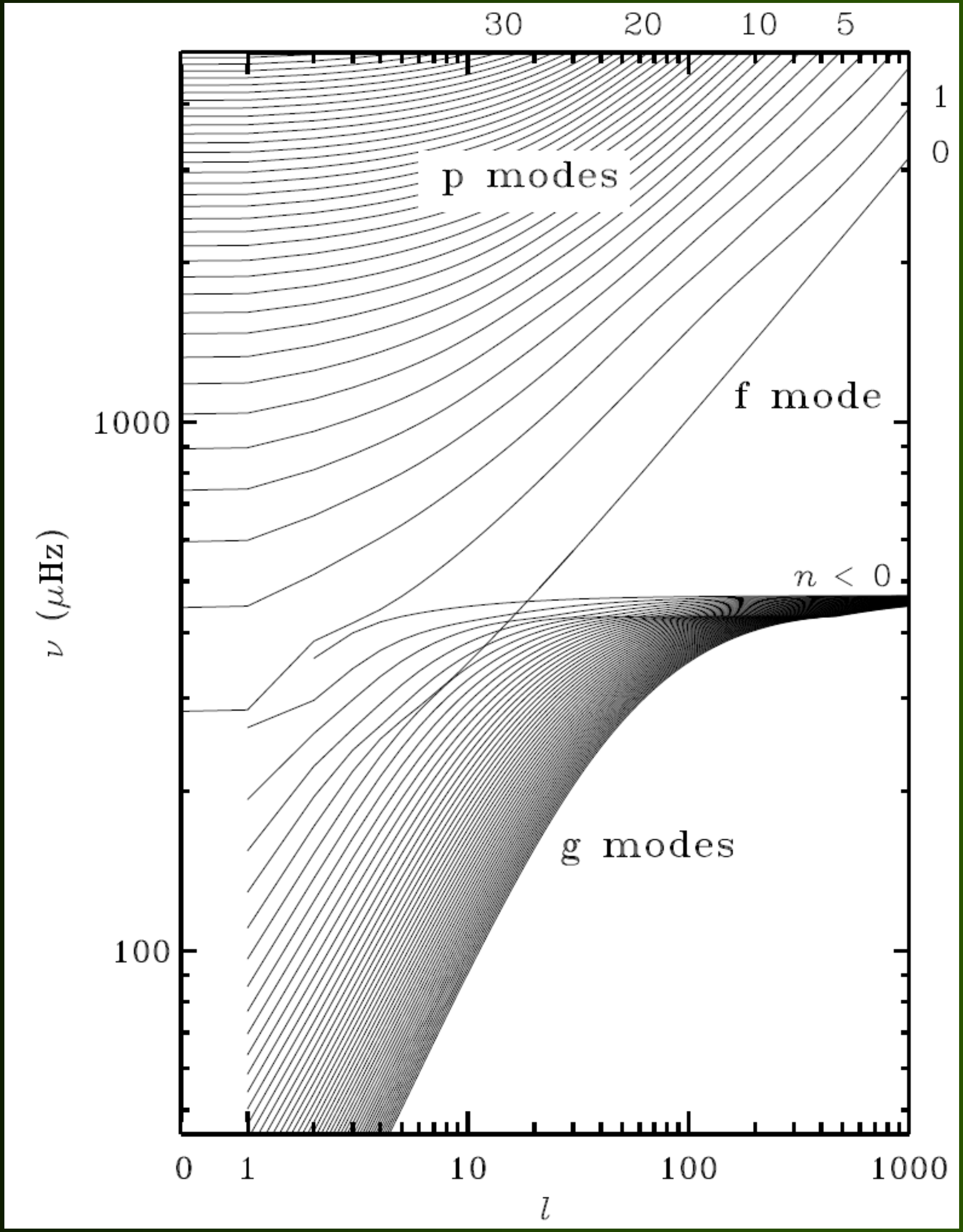

J. Christensen-Dalsgaard

Obszary niestabilności pulsacyjnej na diagramie Hertzsprunga-Russella

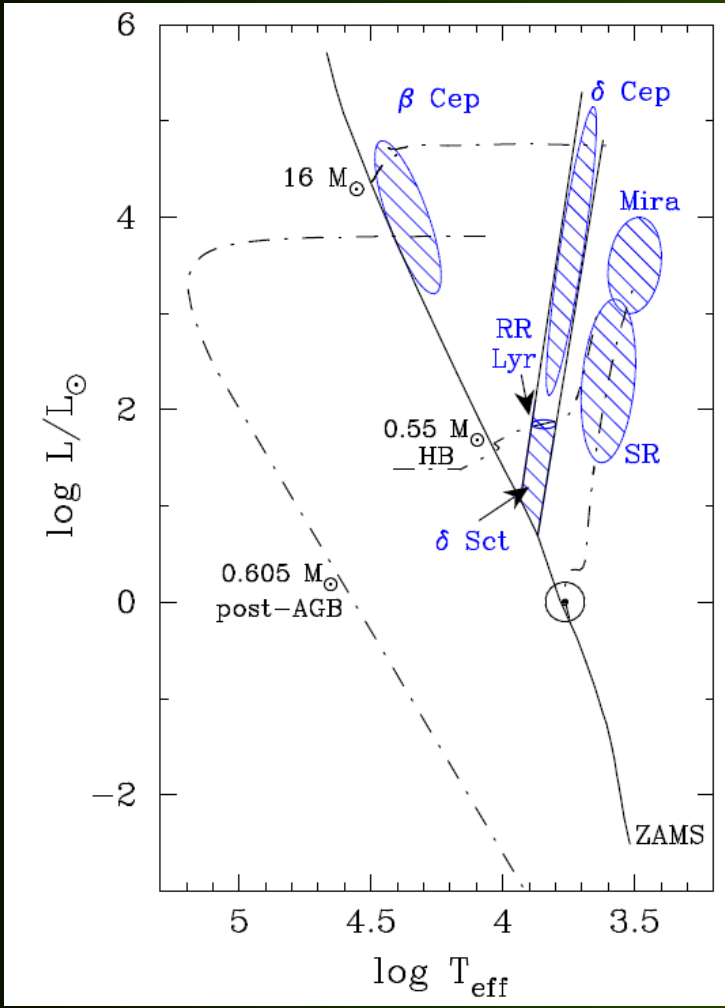

Około 50 lat temu

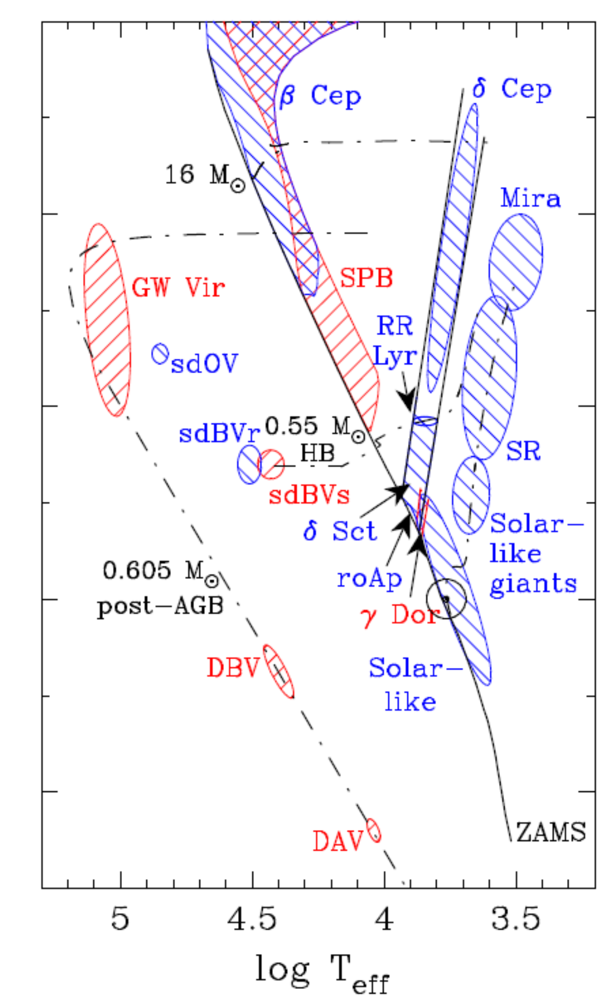

Obecnie

Handler 2012

Name	Approx. Periods	Discovery/Definition
Mira variables	100 - 1000 d	Fabricius (1596)
Semiregular (SR) variables	20 - 2000 d	Herschel (1782)
δ Cephei stars	1 - 100 d	1784, Pigott, Goodricke (1786)
RR Lyrae stars	0.3 - 3 d	Fleming (1899)
δ Scuti stars	0.3 - 6 h	Campbell & Wright (1900)
β Cephei stars	2 - 7 h	Frost (1902)
ZZ Ceti stars (DAV)	2 - 20 min	1964, Landolt (1968)
GW Virginis stars (DOV)	5 - 25 min	McGraw et al. (1979)
Rapidly oscillating Ap (roAp) stars	5 - 25 min	1978, Kurtz (1982)
V777 Herculis stars (DBV)	5 - 20 min	Winget et al. (1982)
Slowly Pulsating B (SPB) stars	0.5 - 3 d	Waelkens & Rufener (1985)
Solar-like oscillators	3 - 15 min	Kjeldsen et al. (1995)
V361 Hydrae stars (sdBVr)	2 - 10 min	1994, Kilkenny et al. (1997)
γ Doradus stars	0.3 - 1.5 d	1995, Kaye et al. (1999)
Solar-like giant oscillators	1 - 18 hr	Frandsen et al. (2002)
V1093 Herculis stars (sdBVs)	1 - 2 hr	Green et al. (2003)
Pulsating subdwarf O star (sdOV)	1 - 2 min	Woudt et al. (2006)

Handler 2013

BARDZIEJ KOMPLETNY OBRAZ ...

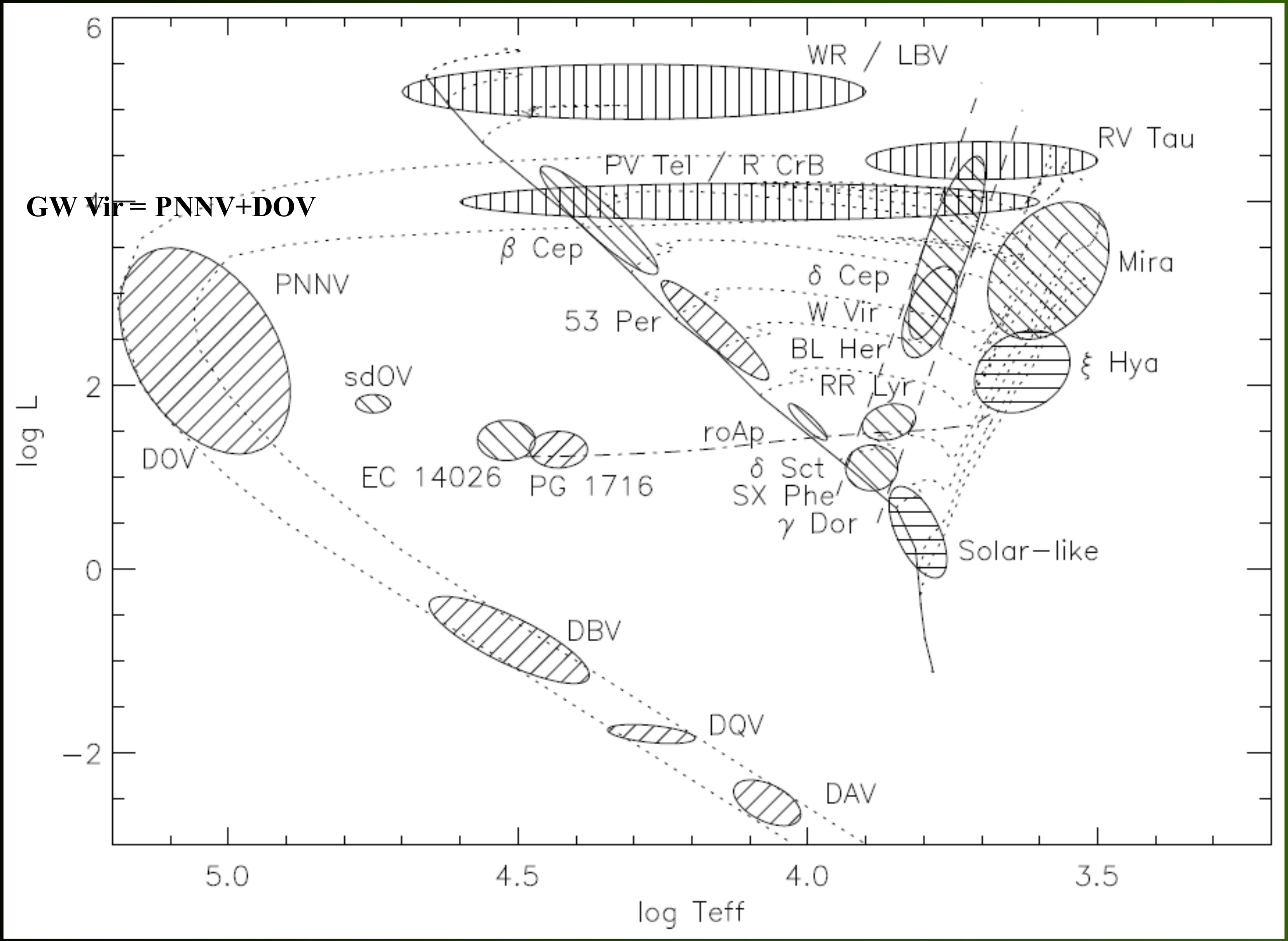

C. S. Jeffery

TYPY GWIAZD PULSUJĄCYCH

TYP	$M/M_\odot$	$\log T_{eff}$	P	Mody
Cepheids	4-14	3.7-3.9	1-80 d	rad, nierad?
RR Lyr	0.5-0.7	3.8-3.9	0.1-1.2 d	rad, nierad?
Miry	2-3?	3.3-3.5	80-1500 d	radialne
δ Sct, SX Phe	1.5-2.8	3.8-3.9	0.01-0.3 d	p, g, niskie n
γ Dor	~1.5	3.8-3.85	0.3-1.5 d	g, n>>1
roAp	1.8-2	~3.9	6-15 min	p, n>>1
SPB	3-7	4.1-4.3	0.5-4 d	g, n>>1
β Cep	8-16	4.35-4.5	0.07-0.3 d	p, g
solar type	~1	3.7-3.8	5-16 min	p, n>>1
ZZ Cet (DAV)	0.4-0.8	4.05-4.1	1-15 min	g
V777 Her (DBV)	~0.6	4.33-4.4	1-15 min	g, n>>1
GW Vir(DOV+PNNV)	0.6	4.8-5.2	5-33 min	g, n>>1
V361 Hya (sdB)	<0.5	4.45-4.6	80-600 s	p, low n
V1093 Her (sdB)	<0.5	4.4-4.48	45min- 2h	g, n>>1
sdOv	0.5	4.6 – 5.0	60-160 s	g, n>>1

Hybrid pulsators, np. β Cep/SPB, δ Sct/γ Dor, V361 Hya/V1093 Her

GENERAL CATALOGUE OF VARIABLE STARS
http://www.sai.msu.su/gcvs/index.htm

Przykładowe oznaczenia typów:

ACYG, BCEP, DCEP, DSCT, M,

RR, RRAB, RV, SR, SXPHE, ZZ

Nazewnictwo gwiazd zmiennych – Friedrich Argelander

Przykładowe krzywe blasku

Mira (o Cet) - pierwsza gwiazda pulsująca odkryta w 1596 przez Davida Fabriciusa.

Mira zmienia jasność obserwowaną od +3.5 do +9 mag z okresem 332 dni.

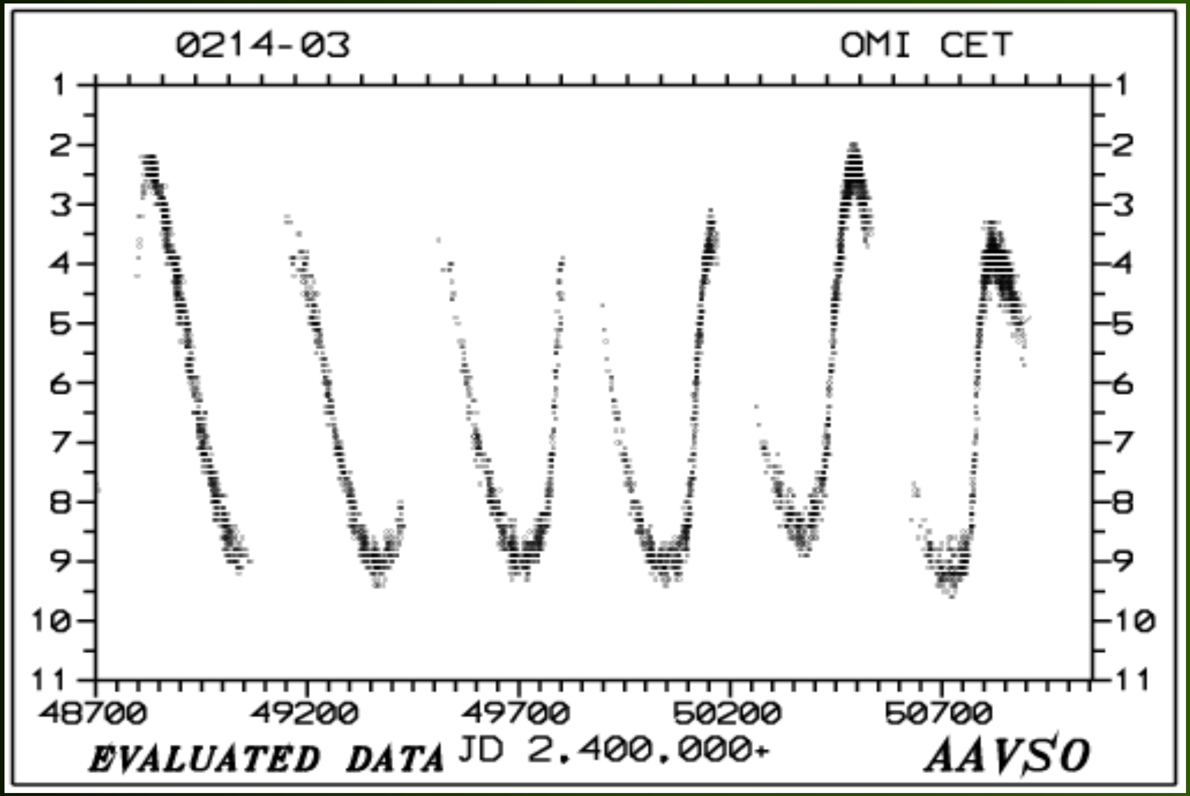

Cefeidy klasyczne

δ Cephei odkryta przez Johna Goodricka w 1784, P=5.4 d

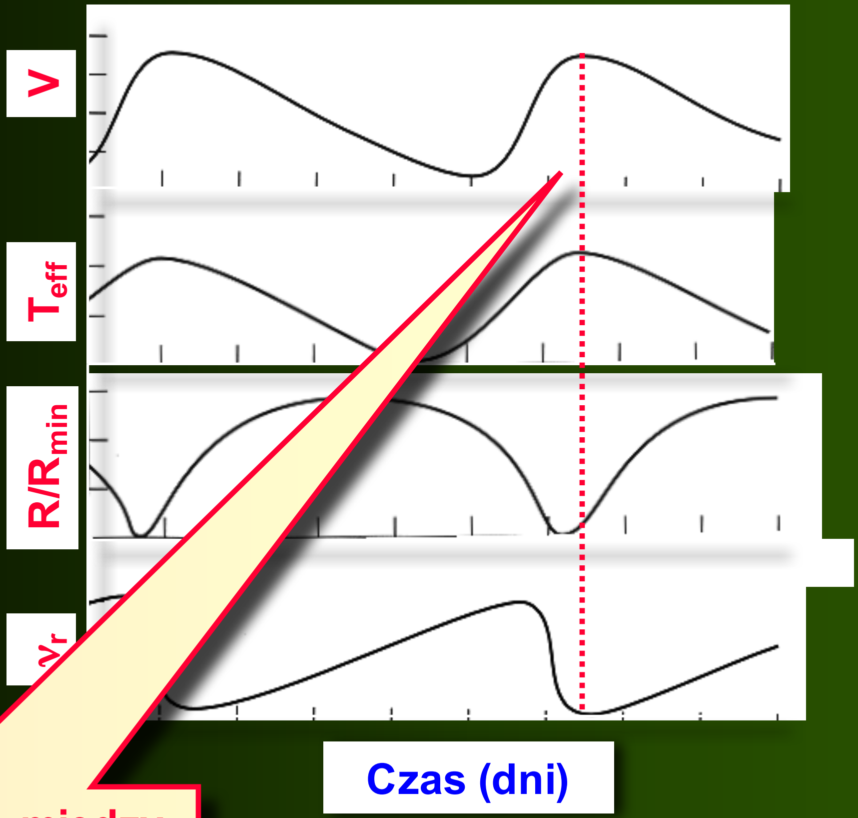

Przesunięcie fazowe między maksimum jasności a minimum promienia !

0.1-0.2 P

1914 – Harlow Shapley
pulsacje radialne

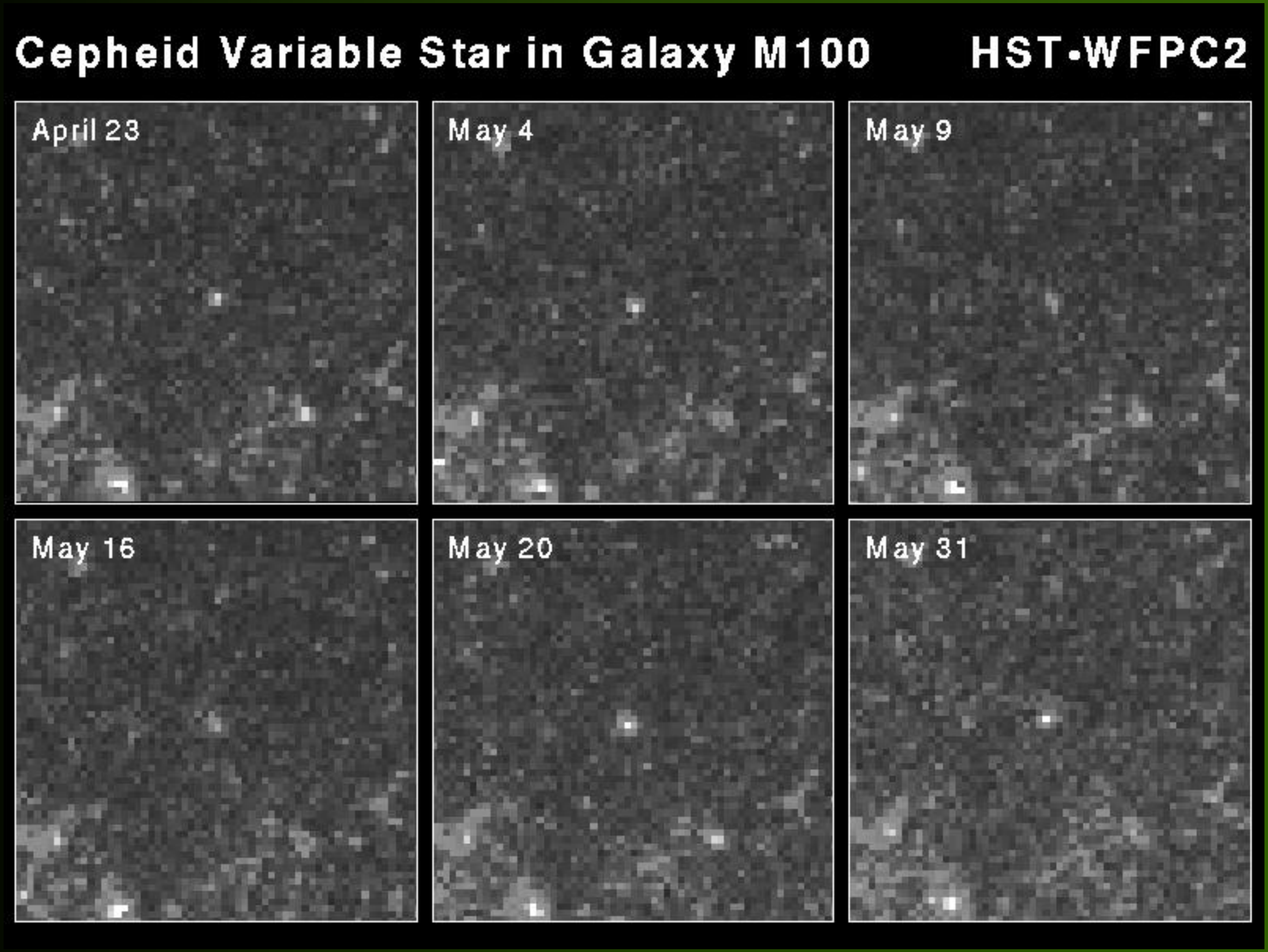
Cepheid Variable Star in Galaxy M100
HST•WFPC2
April 23
May 4
May 9
May 16
May 20
May 31

gwiazdy RV Tauri
obiekty post-AGB (nadolbrzymy) o małych masach

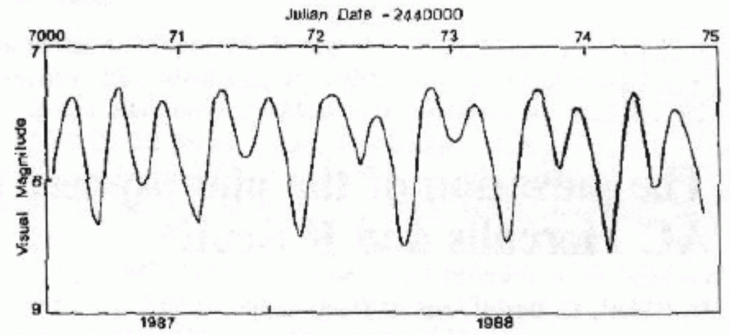

Figure 2.17: The lightcurve of the RV Tauri star AC Her.

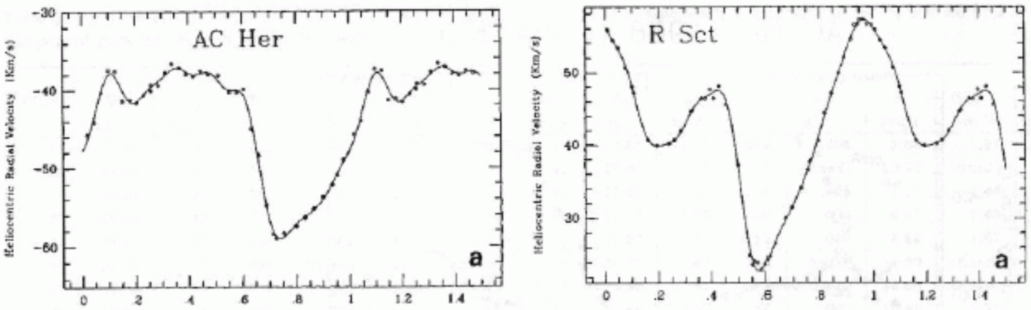

Figure 2.18: The radial-velocity curves of the RV Tauri stars AC Her and R Scuti.

Występowanie na przemian płytszych i głębszych minimów

- **RVa** - nie wykazują zmian średniej jasności
- **RVb** - wykazują okresowe zmiany średniej jasności

δ Scuti

Campbell & Writh 1900
Fath, Colacevich 1935

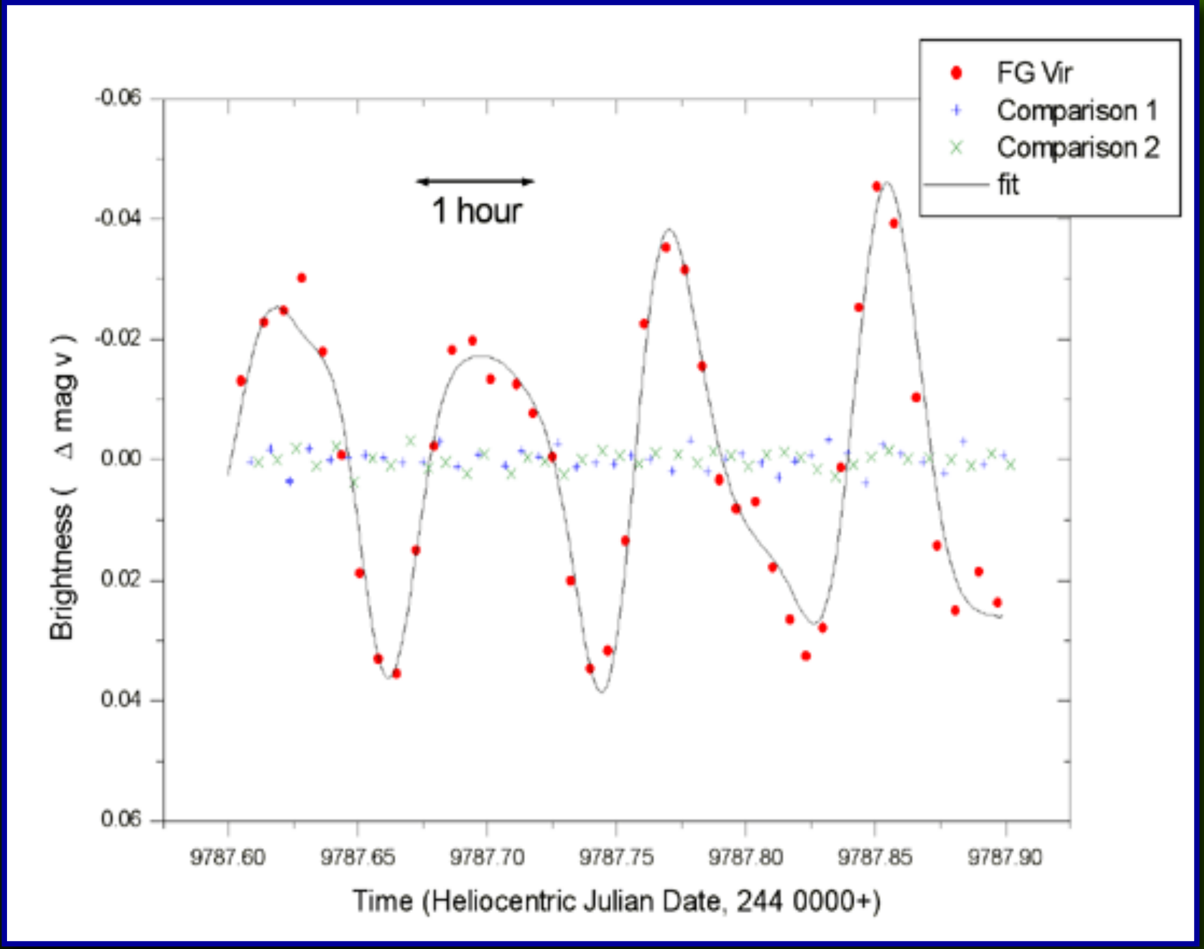

β Cephei

Frost 1902

Krzywe blasku ν Eridani

w pasmach Strömgrena uvy

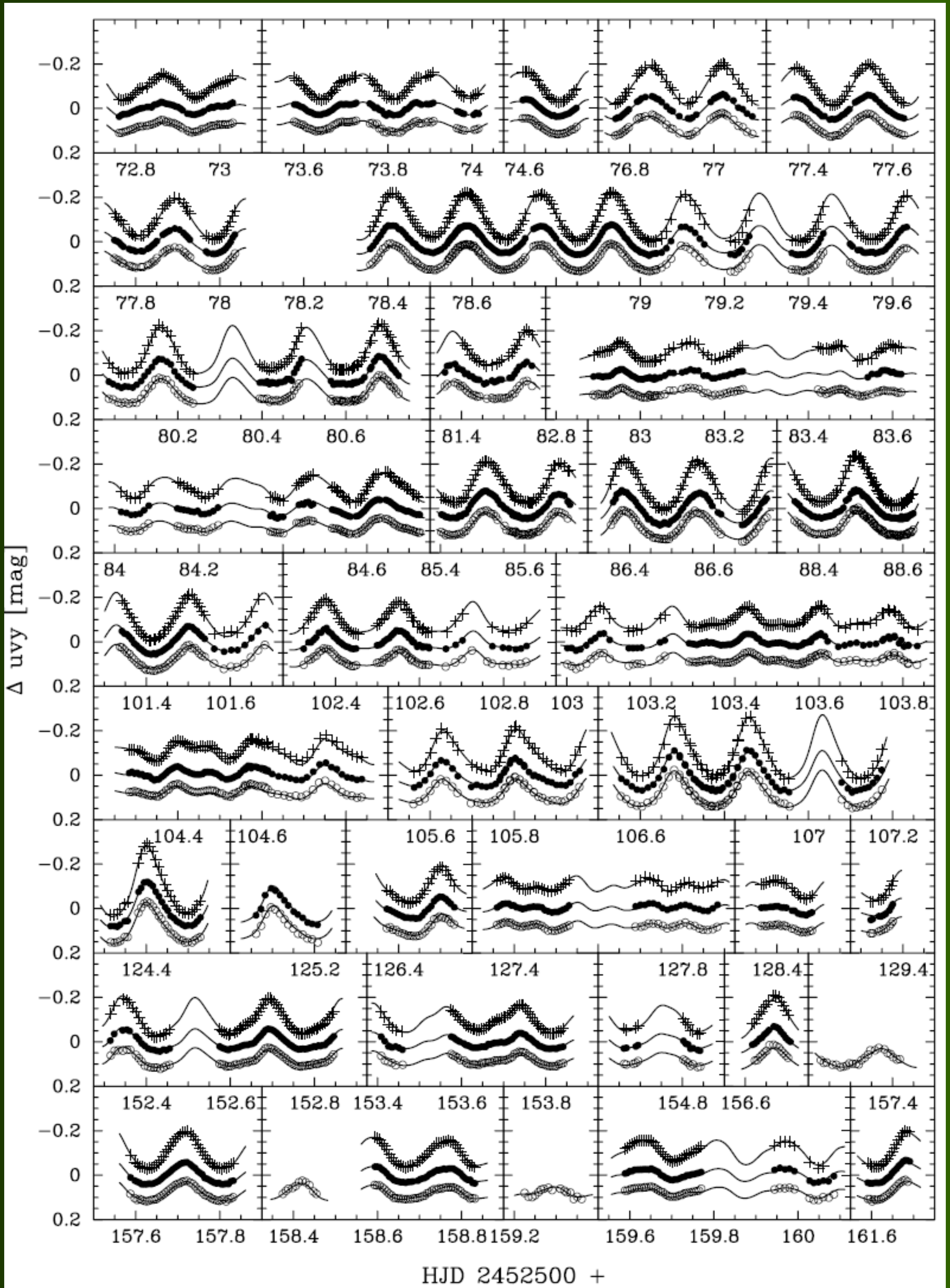

RR Lyrae

Fleming 1899

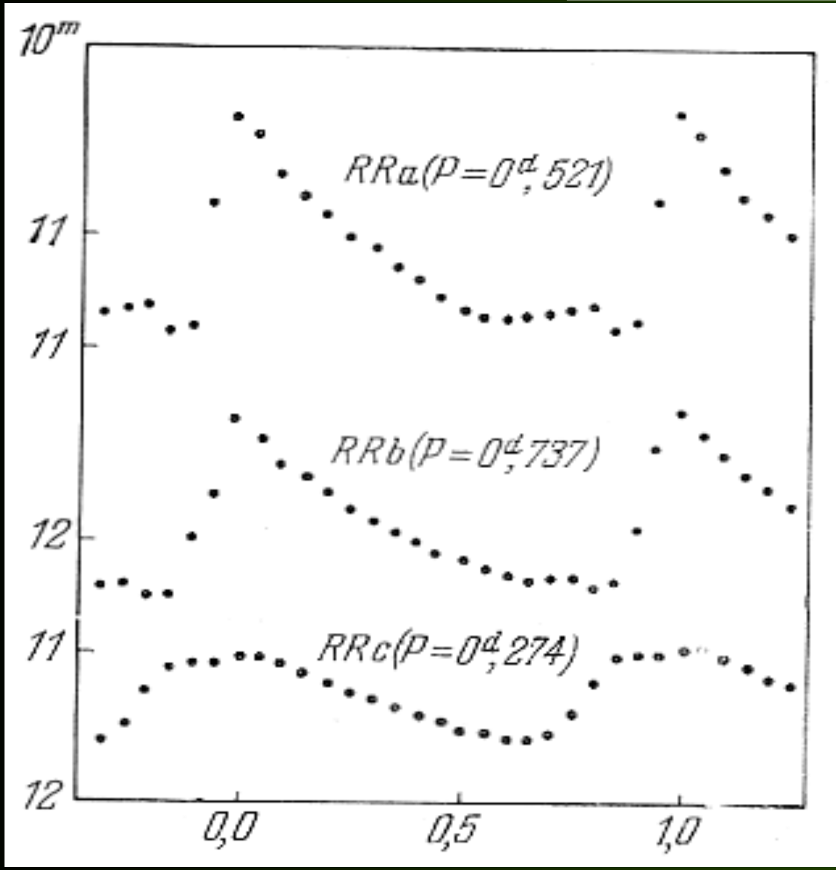

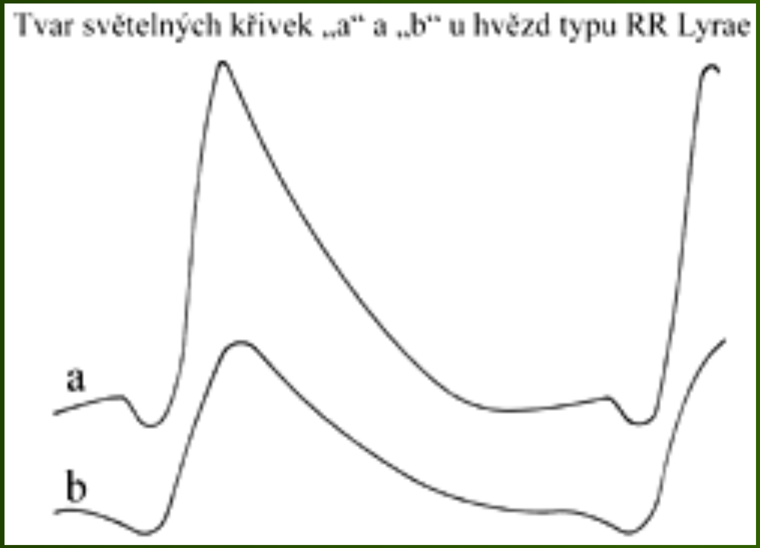

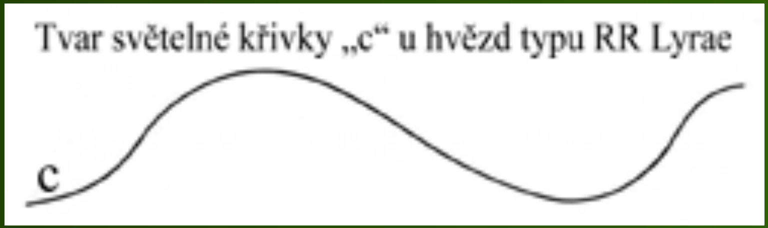

a,b,c – klasy Baileya
(podział ze względu na amplitudę, kształt krzywej blasku i okres pulsacji)
a: Δm_V=1.3, b: Δm_V=0.9, c: Δm_V=0.5

RR Lyrae

RRa i RRb – pulsują w radialnym modzie fundamentalnym i mają asymetryczną krzywą blasku

RRc – pulsują w pierwszym owertonie i mają sinusoidalną krzywą blasku

RRd – dwumodalne, pulsują jednocześnie w modzie fundamentalnym i pierwszym owertonie

RRe (?) – pulsują w drugim owertonie

Dane z misji Kepler: wielomodalne gwiazd RR Lyr

RR Lyrae

Inna klasyfikacja dotyczy gromad macierzystych:

gromada typu Oosterhoff I - zawiera głównie RRab
M3, M5

gromada typu Oosterhoff II – N(Rab)≈N(RRc)
ω Cen, M15

Gromady typu Oosterhoff II mają mniej metali

RR Lyrae

Efekt Błażki (1924) - okresowe zmiany amplitudy i fazy krzywej blasku

P=0.54 d

P_{mod}=41 d

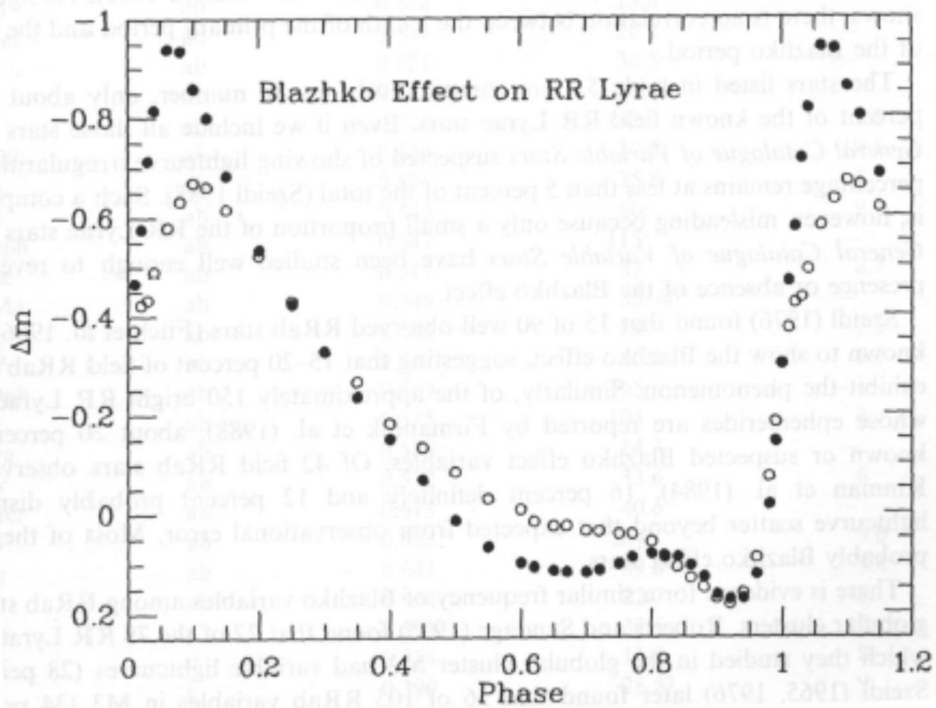

Figure 2.16: The Blazhko effect in RR Lyrae: the amplitude of the light variations is modulated with a period of 40.8 days. The lightcurves presented by open, respectively filled dots were measured some 20 days apart.

V777 Her (DBV), PG1351+489

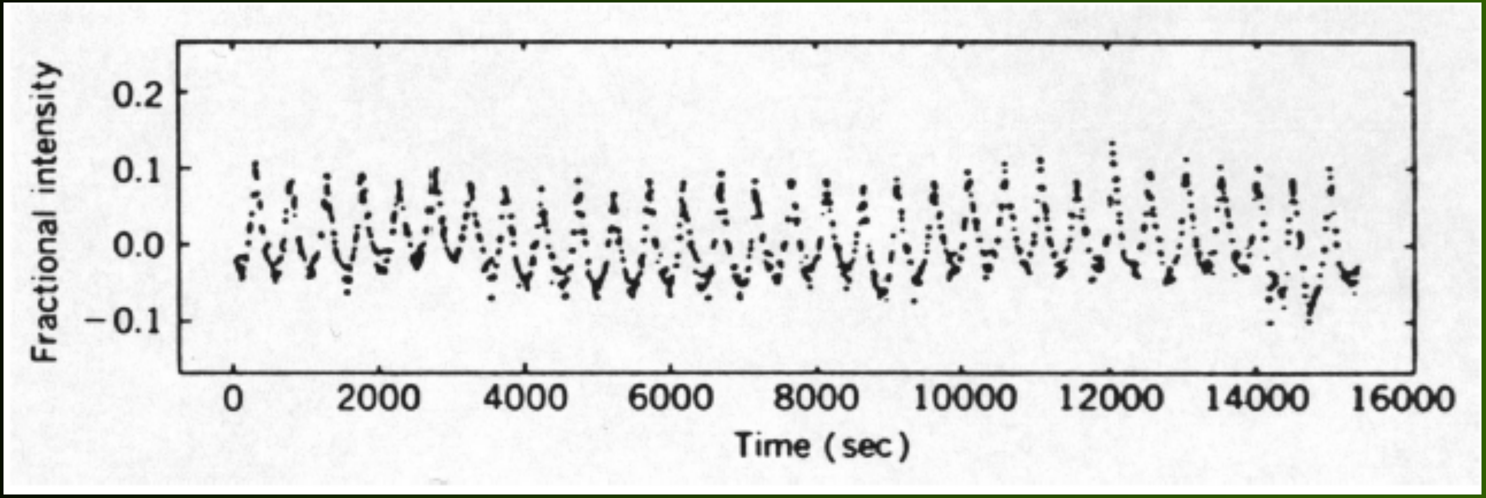

V361 Hya (sdBv), EC 14026

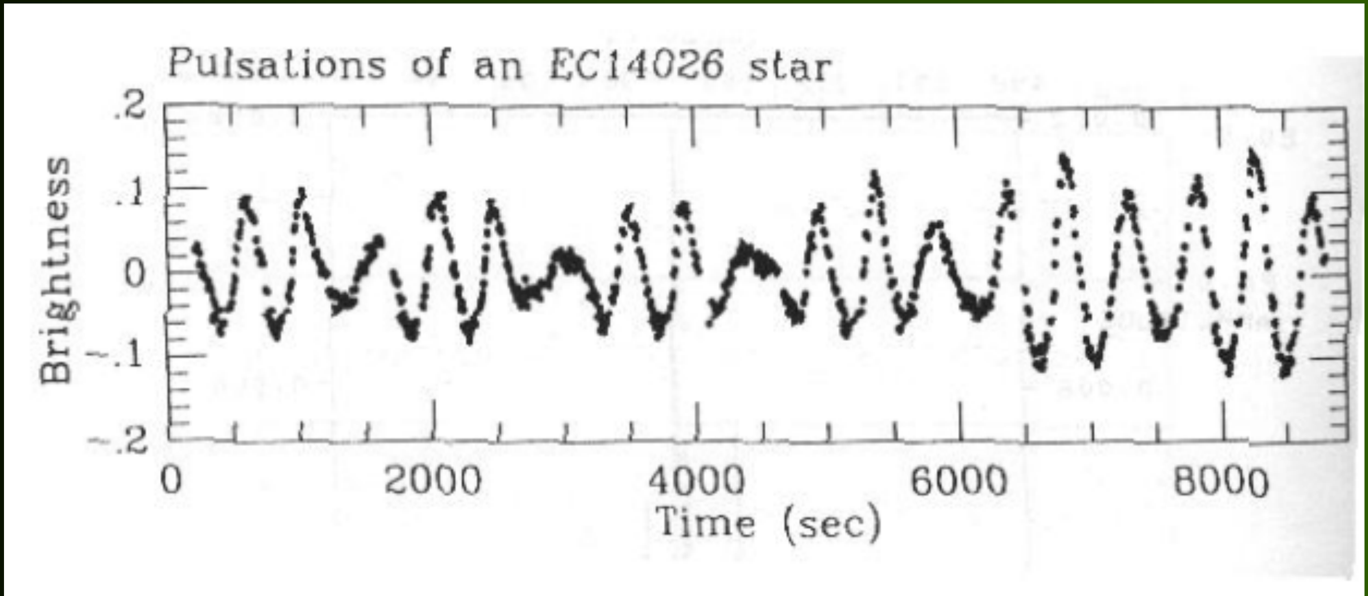

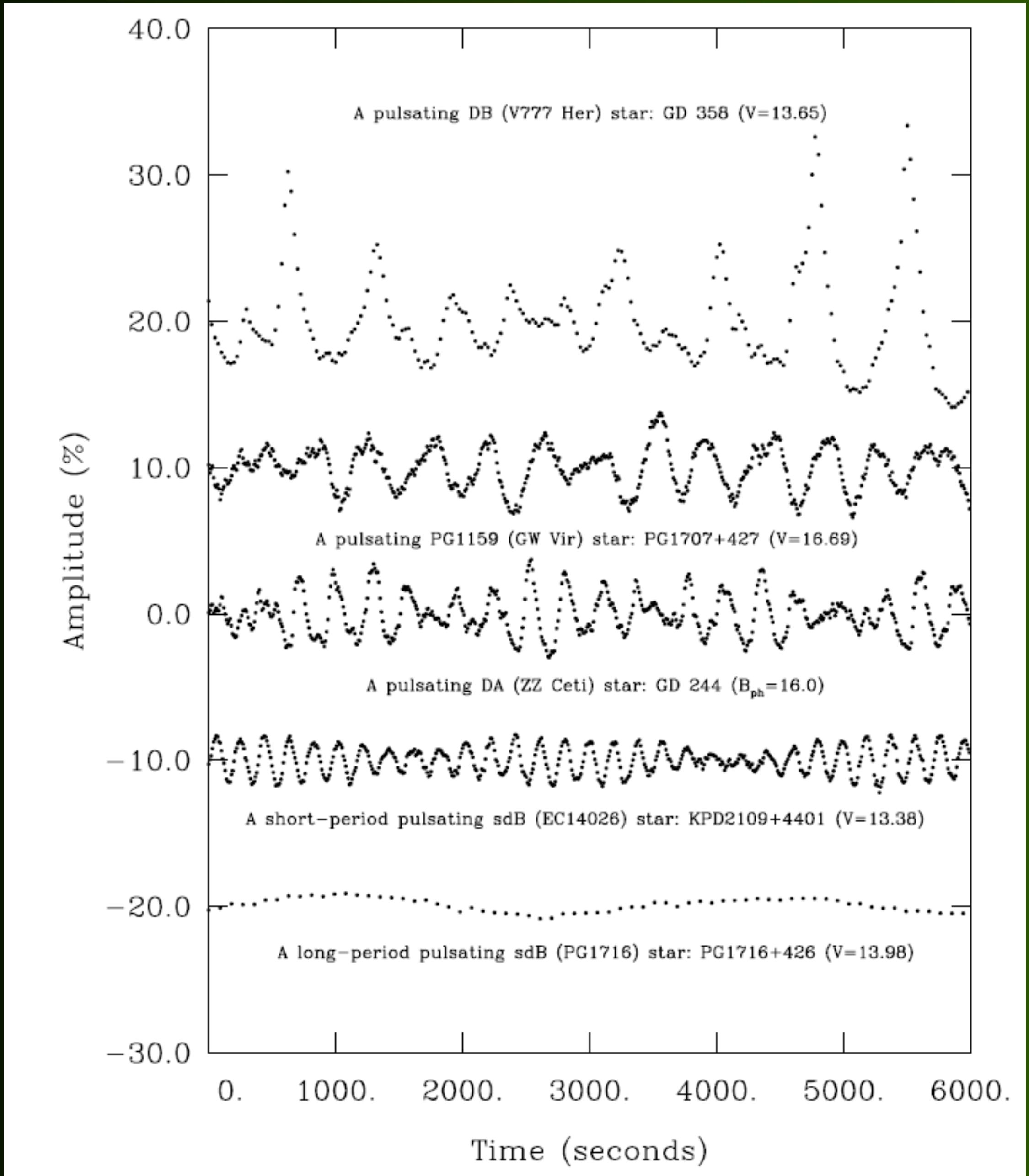

G. Fontaine, P. Brassard
2008, PASP 120, 1043

Henrietta Swan Leavitt (1868 –1921)
Obserwując w 1908 Cefeidy w MC odkryła zależność okres-jasność, zależność P-L (period -luminosity).

$$log_{10}\left(\frac{< L >}{L_{\odot}}\right) = 1.15\ log_{10}\overset{d}{\prod} + 2.47$$

$$M_{<V>} = -2.80\ log_{10}\overset{d}{\prod} - 1.43$$

+

$$m_V - M_V = 5\ log_{10}r - 5$$

=

odległość

zależność P-L z 1912

Jasność w max i min blasku

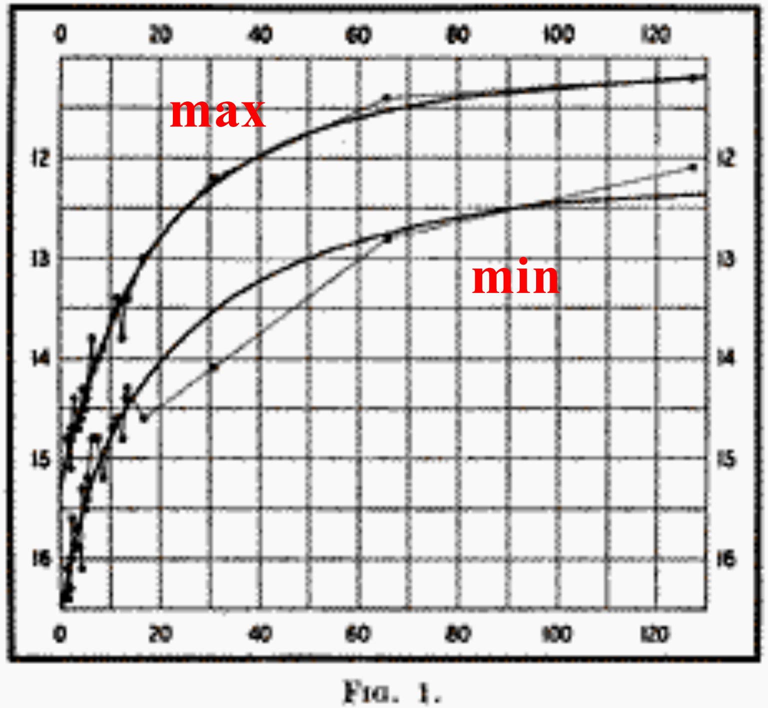

Fig. 1.

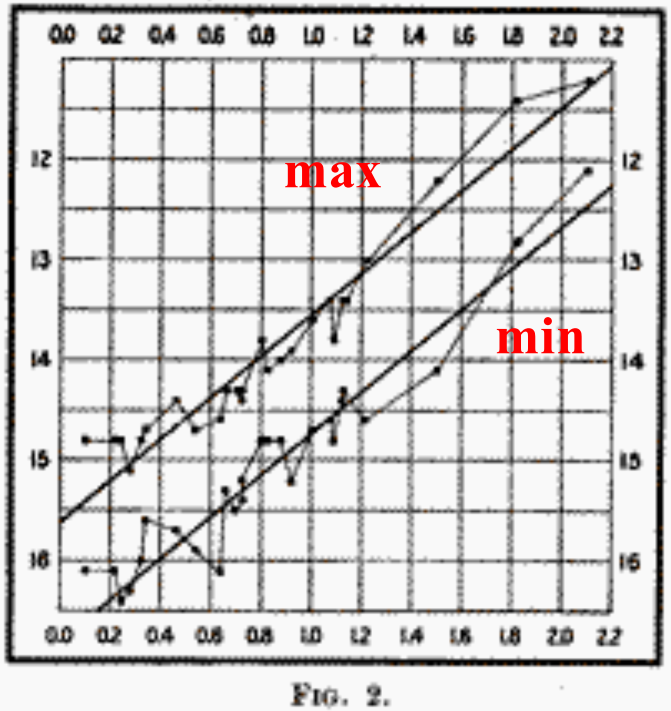

Fig. 2.

P [d]

Log P

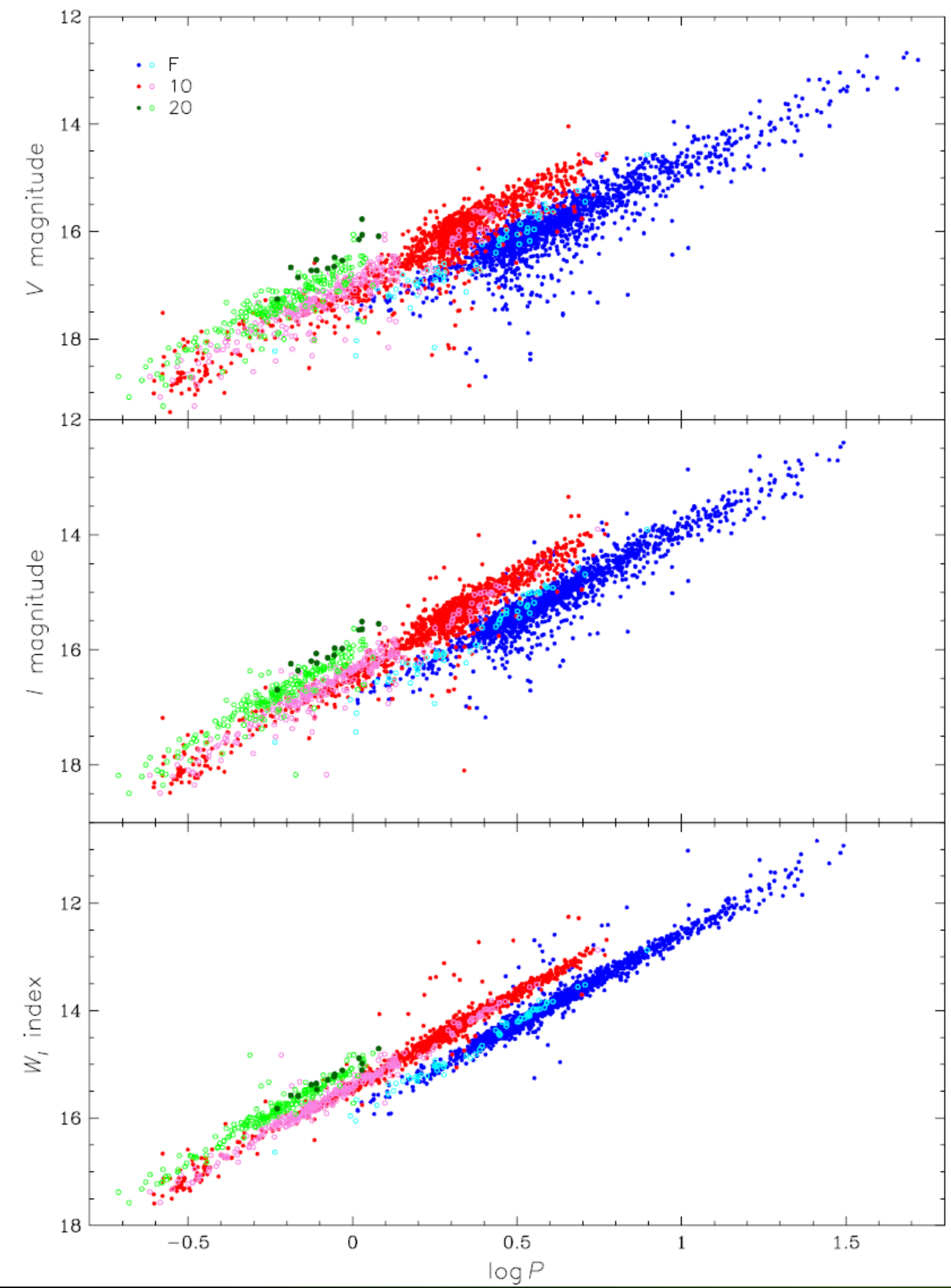

Diagram okres–jasność dla Cefeid klasycznych w LMC

Dane OGLE, Soszyński et al. 2008

W_I - wskaźnik barwy wolny od poczerwienienia

$$W_I = I - 1.55(V - I)$$

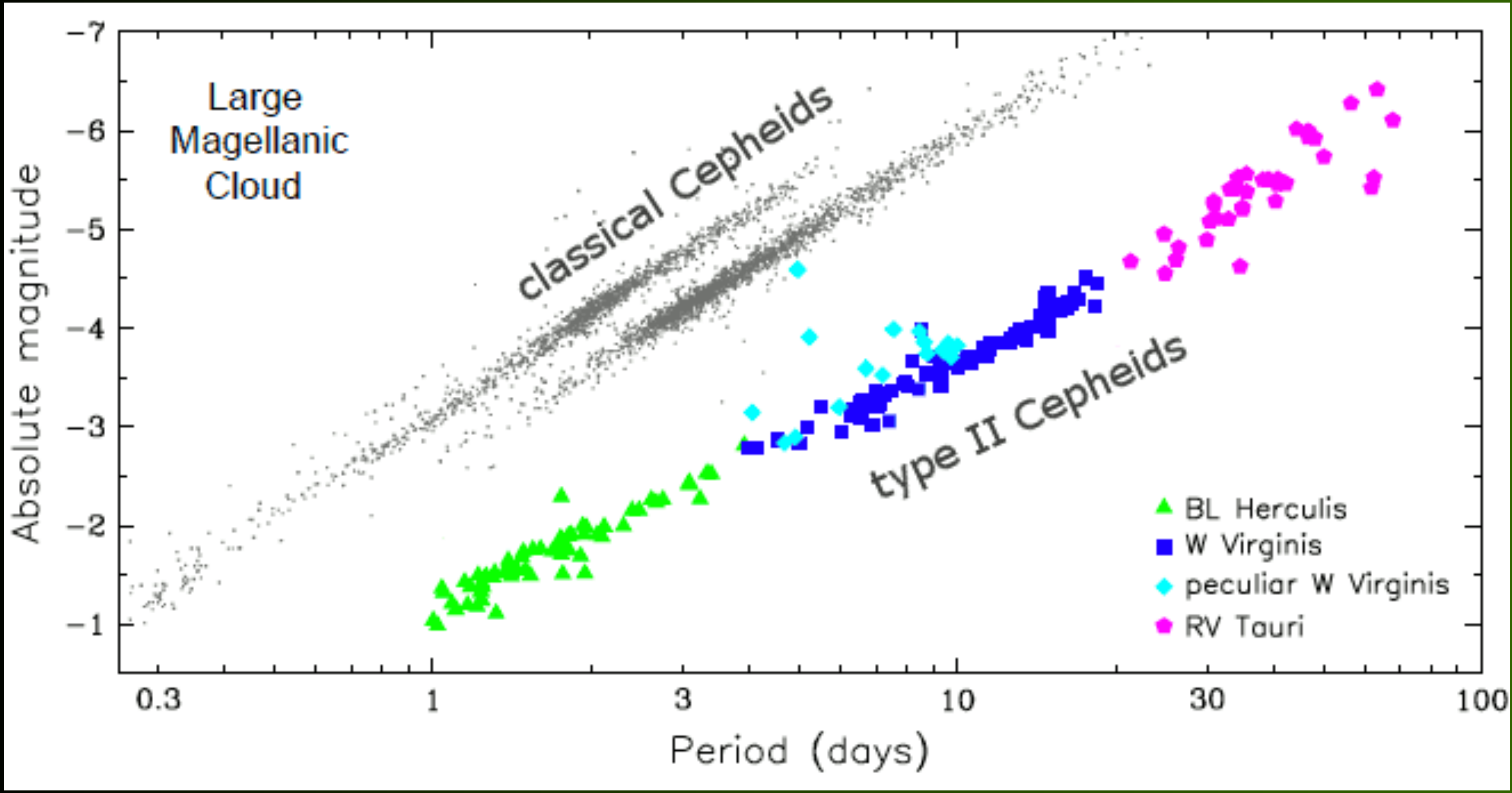

Soszyński i in. 2008-2013

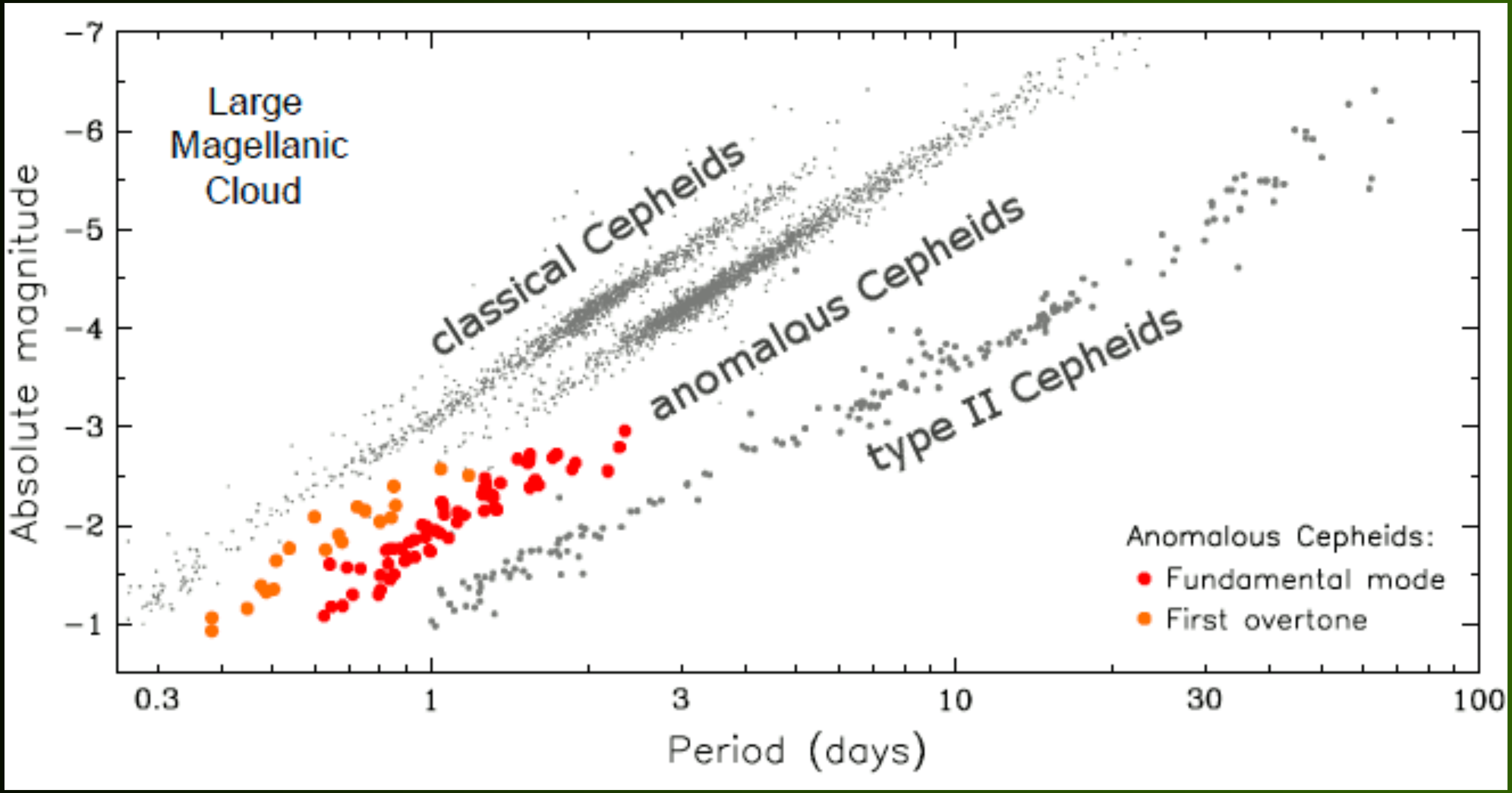

Soszyński i in. 2008

Klasyczne cefeidy – gwiazdy Populacji I o masach 4-15 $M_\odot$ o okresach pulsacji rzędu dni – miesięcy, palące hel w jądrze.

Cefeidy II typu:

Podklasa BL Herculis - gwiazdy o okresach pulsacji od 1 do 4 dni

Podklasa W Virginis – gwiazdy o okresach pulsacji 10–20 dni

Podklasa RV Tauri - gwiazdy o okresach dłuższych od 20 dni, wykazujące w zmianach blasku głębsze i płytsze minima

BL Her -- obiekty palące hel w jądrze, przesuwające się od gałęzi horyzontalnej w kierunku AGB

W Vir – gwiazdy palące wodór lub hel w warstwie na niebieskiej pętli

RV Tau -- obiekty post-AGB

Anomalne cefeidy - gwiazdy o masach 1-2 $M_\odot$ ubogie w metale

STAŁA PULSACJI, Q

$P\sqrt{\rho} = const = Q$

1. Wychodzimy od równanie ruchu

2. Zaburzamy

3. Linearyzujemy

Wynik:

$$P\sqrt{\rho} = [\, 3\pi / G(3\gamma - 4)\,]^{1/2} = Q$$

czyli $P \sim 1/\sqrt{\rho}$

$\gamma > 4/3$ - gwiazda oscyluje

$\gamma < 4/3$ – gwiazda zapada się

model δ Cep: $M=7\,M_\odot$, $R=80\,R_\odot$, $\rho \sim 2*10^{-5}$ g/cm^3, $P=11$ d

$Q=P\sqrt{\rho} = 0.049$

Nadolbrzymy $\rho=5*10^{-8}$ g/cm^3 $\rightarrow$ $P=220$ d

Białe karły $\rho=10^6$ g/cm^3 $\rightarrow$ $P=4$ s

Jeśli stałą pulsacji zdefiniujemy

$$P\sqrt{\rho/\rho_{\odot}} = Q$$

to Q ma wymiar czasu

Gaz doskonały, jednoatomowy γ =5/3

$$P = 0.12 * (\rho/\rho_{\odot})^{-1/2} \ [d]$$

Częściowo zjonizowane pierwiastki ciężkie γ =13/9

$$P = 0.20 * (\rho/\rho_{\odot})^{-1/2} \ [d]$$

zazwyczaj $0.03 < Q < 0.08$ [d]

Z równości:

$P\sqrt{\rho/\rho_{\odot}} = Q$

wynika zależność okres - jasność - barwa:

$$M_{bol} - M_{bol\odot} = -3.33 \log P + 3.33 \log Q - 10 \log T_{eff}/T_{eff\odot} + 5 \log g/g_{\odot}$$

lub

$$M_{bol} - M_{bol\odot} = -3.33 \log P + 3.33 \log Q - 10 \log T_{eff}/T_{eff\odot} - 1.67 \log M/M_{\odot}$$

Zależność ta ma sens statystyczny i może być wyznaczona dla każdej grupy gwiazd pulsujących o zbliżonych cechach fizycznych.

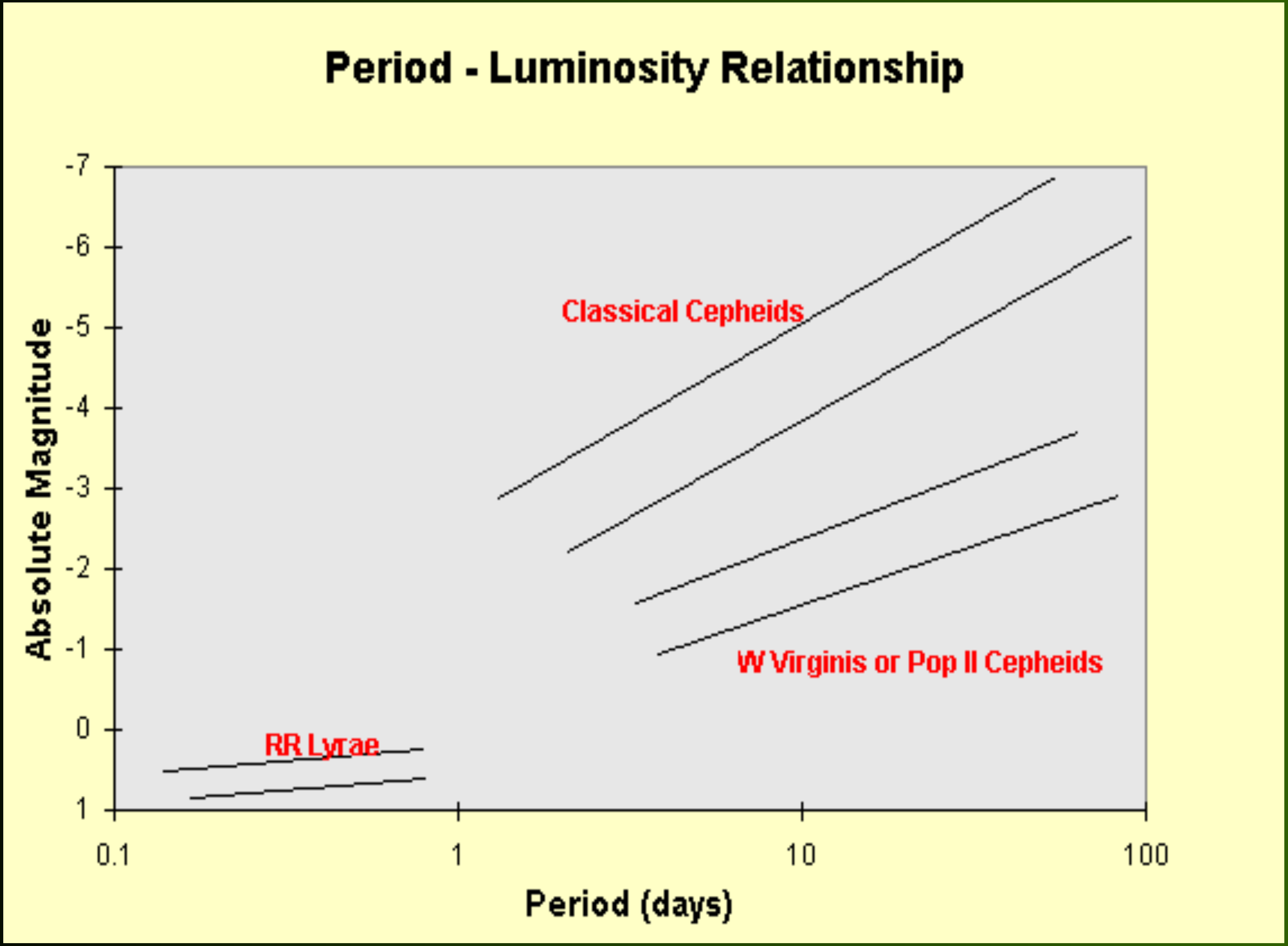

Period - Luminosity Relationship
Absolute Magnitude
-7
-6
-5
-4
-3
-2
-1
0
1
Classical Cepheids
W Virginis or Pop II Cepheids
RR Lyrae
0.1
1
10
100
Period (days)

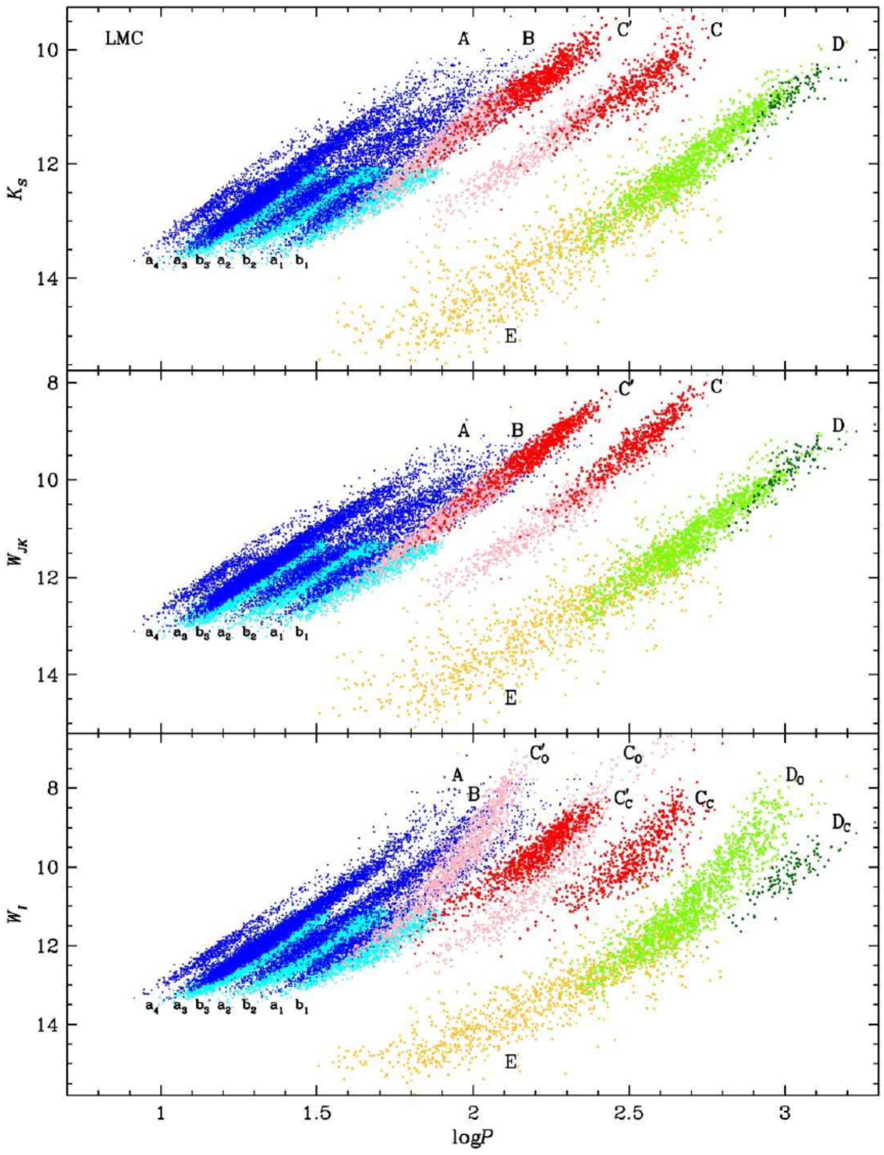

Fig. 1. Period–luminosity diagrams of variable red giants in the LMC. OSARG variables are shown as blue points (RGB as light blue, AGB as dark blue). Miras and SRVs are marked with pink (O-rich) and red (C-rich) points. Light and dark green points refer to O-rich and C-rich LSP variables, respectively. Yellow points indicate ellipsoidal red giants.

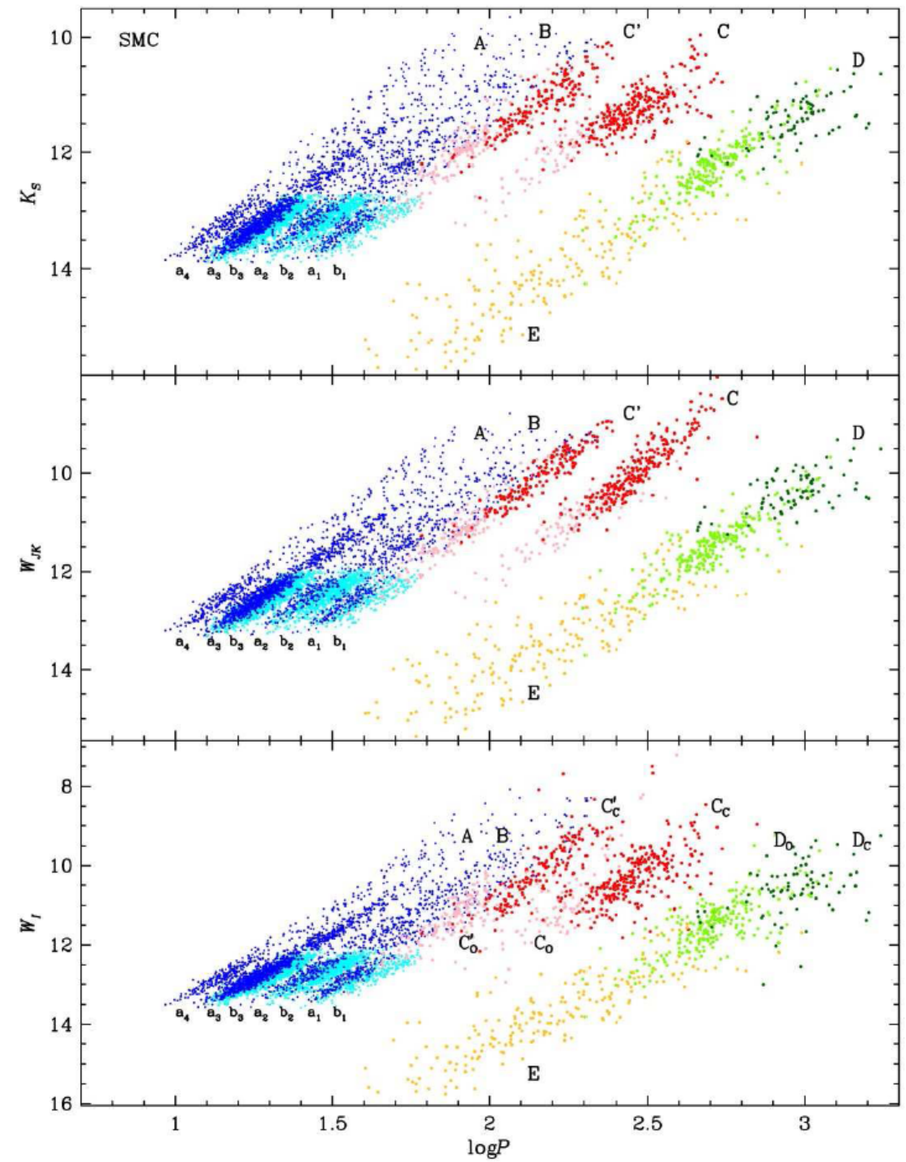

Fig. 3. Period–luminosity diagrams of variable red giants in the SMC. The colors represent the same types of stars as in Fig. 1.

Dane OGLE, Soszyński et al. 2007